Lezing de Tijdgeest

de Nederlandse ggz

Ontwikkelingen in de ggz

2 juli 2024

Hoe zorgen we in de toekomst voor een toegankelijke ggz en passende zorg? Hier gaat het over tijdens de jaarlijkse lezingbijeenkomst 'De Tijdgeest' van de Nederlandse ggz. We pakken samen één uitdaging beet en wisselen onze ideeën uit. Met zorgaanbieders, partners en stakeholders binnen én buiten de ggz-sector. Centraal staat een lezing van een toonaangevende spreker. Iemand die ons prikkelt, enthousiasmeert of inspireert en niet bang is tegen een heilig huisje te schoppen. Deze bijeenkomst is een niet vaak voorkomende gelegenheid waar deelnemers kunnen (bij)praten met collega-bestuurders, samenwerkingspartners én stakeholders op één avond.

Gezondheid mogelijk maken

Op 2 juli 2024 werden we verrijkt en uitgedaagd door de eerste Tijdgeestlezing met Jochen Mierau, hoogleraar Economie van de Volksgezondheid aan de Rijksuniversiteit Groningen en initiatienemer van de Aletta Jacobs School of Public Health. Zijn stelling is dat het zorgstelsel tegen de grenzen aanloopt. De zorgvraag blijft stijgen , het personeelstekort neemt toe en de wachttijden overschrijden massaal de Treeknormen. Mierau pleit voor een nieuw zorgstelsel waarin de gezondheidsdoelen wettelijk zijn verankerd en gezondheidsverschillen worden verkleind. Tijd dus om na te denken over een nieuw stelsel. In plaats van "zorg produceren" gaan we "gezondheid mogelijk maken". In zijn lezing heeft hij deelnemers meegenomen in hoe hij dit voor zich ziet. In deze hand-out lees je de samenvatting van de lezing.

Ieder jaar een Tijdgeestlezing

Met Jochen Mierau hebben we een begin gemaakt aan de Tijdgeestlezing; een jaarlijks terugkerend event. Een waardevolle bijeenkomst waar we vanuit verschillende invalshoeken en prikkelende lezingen de dialoog aangaan met verschillende partijen over vraagstukken binnen onze sector. Dat doen we niet alleen met ggz-zorgaanbieders, maar ook met partners zoals een NIP, MIND en GGD en de politiek. We hopen dat u volgend jaar (weer) aansluit!

Ruth Peetoom
Voorzitter
de Nederlandse ggz

Demografische veranderingen en de zorg

- Vergrijzing: De babyboomgeneratie gaat met pensioen, wat resulteert in een grotere vraag naar zorg vanwege de toegenomen leeftijdsgerelateerde gezondheidsproblemen. Tegelijkertijd zijn er minder beschikbare werkenden om in deze zorgvraag te voorzien.
- Impact op de zorgstructuur: De zorgstelsels moeten herzien worden met deze demografische realiteit in gedachten. Het huidige zorgstelsel, ooit ontworpen voor een jongere bevolking met een groot personeelsbestand, voldoet niet voor de huidige situatie met een ouder wordende bevolking en een kleiner personeelsbestand.

Uitdagingen in de geestelijke gezondheidszorg (ggz)

- Unieke karakteristieken van ggz: Leeftijd is bij geestelijke gezondheidsproblemen, in tegenstelling tot fysieke aandoeningen, niet de belangrijkste risicofactor. Mentale gezondheidsproblemen beginnen vaak vroeg in het leven en kunnen het hele verdere leven beïnvloeden.
- Ziektelast per leeftijdsgroep: Geestelijke gezondheidsproblemen veroorzaken, vooral bij adolescenten en jongvolwassenen, een grote ziektelast. Ongeveer een derde van de ziektelast in de leeftijdsgroep van 10-14 jaar is toe te schrijven aan mentale aandoeningen.
- Langdurige impact: Psychische aandoeningen zoals depressie, eetstoornissen en psychoses beginnen vaak in de adolescentie en kunnen leiden tot langdurige maatschappelijke en economische gevolgen, zoals uitval op school en werk.

Huidige situatie en prognoses

- Arbeidsmarkt spanningen: Het prognosemodel Zorg en Welzijn laat zien dat de spanning op de arbeidsmarkt zal toenemen, met een verwachte verhouding van 250 vacatures per 100 werkzoekenden in 2030. Dit betekent een nog groot tekort aan zorgverleners, wat de zorgverlening in alle sectoren, inclusief ggz, zal beïnvloeden.
- Wachttijden in ggz: De wachttijden voor ggz-behandelingen zijn aanzienlijk en vaak langer dan de afgesproken normen. Dit wijst op een structureel probleem binnen het zorgstelsel.
- Sterfte en levensverwachting: Mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen hebben een kortere levensverwachting en hogere sterftecijfers dan de algemene bevolking. Dit onderstreept de noodzaak voor gerichte interventies en ondersteuning.

Oplossingsrichtingen

- Focus op preventie: Er moet een sterke nadruk worden gelegd op preventie om de algehele mentale gezondheid te verbeteren. Preventie kan helpen om de zorgvraag beheersbaar te houden, maar het zal de instroom van patiënten niet volledig elimineren.
- Beheersbare zorgvraag: De zorgvraag moet beheersbaar worden door middel van het werken met innovatieve zorgmodellen zoals groepsbehandelingen en digitale zorg. Dit kan helpen om de beperkte personeelscapaciteit optimaal te benutten.

- Maatschappelijke discussie: Er moet een open maatschappelijke discussie plaatsvinden over welke zorg geleverd kan worden binnen de beschikbare middelen. Dit kan mogelijk betekenen dat bepaalde vormen van zorg niet meer aangeboden worden of op andere manieren geleverd worden.

Innovatieve Zorgmodellen

- Digitale zorg: Het gebruik van digitale zorgoplossingen kan helpen om de druk op het personeel te verlichten en de zorg toegankelijker te maken. Deze behandelmethode omvat teleconsultaties, online therapieën en andere e-health toepassingen.
- Groepsbehandelingen: Groepsbehandelingen kunnen een effectieve manier zijn om meer patiënten tegelijkertijd te behandelen, wat de efficiëntie verhoogt en de zorgkosten verlaagt.
- Preventieve interventies: Investeren in preventieve interventies kan de algehele gezondheid van de bevolking verbeteren en de druk op de zorgsystemen verminderen.

Toekomstvisie en beleidsveranderingen

- Herziening van het zorgstelsel: Het huidige zorgstelsel moet herzien worden om beter aan te sluiten bij de demografische realiteit. Dit betekent dat er meer aandacht moet zijn voor personeelscapaciteit die aansluit bij de daadwerkelijke zorgvraag van de veranderende bevolkingssamenstelling.
- Rol van zorgverzekeraars: Zorgverzekeraars moeten een andere rol gaan spelen, waarbij ze meer gericht zijn op het inkopen van zorg op basis van regionale behoeften en beschikbaarheid. Dit kan leiden tot een verschuiving naar populatiebekostiging, waarbij zorgverzekeraars verantwoordelijk zijn voor de gezondheid van een specifieke populatie in plaats van alleen voor individuele behandelingen.
- Maatschappelijke acceptatie: Er moet meer maatschappelijke acceptatie komen voor het feit dat de zorg niet meer op dezelfde manier geleverd kan worden als voorheen. Dit betekent dat de verwachtingen ten aanzien van de kwaliteit en beschikbaarheid van zorg aangepast moeten worden.

Conclusie

De demografische veranderingen dwingen ons om de zorgsector fundamenteel te herzien. Door te focussen op preventie, innovatieve zorgmodellen en een open maatschappelijke discussie over de beschikbare zorg, kunnen we de zorgverlening aanpassen aan de huidige en toekomstige realiteit. Dit vereist niet alleen beleidsveranderingen, maar ook een herziening van de rol van zorgverzekeraars en andere stakeholders. Alleen door deze stappen gezamenlijk te nemen, kunnen we een duurzaam en effectief zorgstelsel creëren dat klaar is voor de uitdagingen van de toekomst.

Over Jochen Mierau

Lezing goede basis voor stevig dialoog

Mierau heeft de aanwezigen een goede inkijk gegeven in hoe hij de ontwikkelingen ziet in vraag en zorg van een toekomstbestendige geestelijke gezondheidszorg. Belangrijke munitie voor iedereen om het stevige gesprek over de zorgvraagstukken te kunnen voeren. Wat Mierau betreft zouden we als eerste aan de slag moeten met het formuleren van een visie waar de ggz als sector naartoe gaat. Een belangrijke bouwsteen is de middellange termijn visie op het zorgsysteem. Met de onderliggende uitdaging hoe we zorgen, gegeven de demografische en maatschappelijke realiteit waar we in zitten, dat we daarbinnen de mentale gezondheid van de samenleving als geheel het beste vooruit kunnen brengen. We moeten met elkaar het echte maatschappelijke gesprek aangaan over wat we redelijkerwijs kunnen verwachten van de zorg. Die ingewikkelde discussie voeren over wat ieders rol binnen het zorgsysteem is. En belangrijk: betrek diegenen waar het om gaat bij deze discussie.

Contactgegevens

Prof. Dr. Jochen O. Mierau
Lifelines, RUG, UMCG
j.o.mierau@rug.nl

de Nederlandse ggz
Piet Mondriaanplein 25
3812 GZ Amersfoort

T +31 (0)33 460 89 00
E communicatie@denederlandseggz.nl
www.denederlandseggz.nl

© de Nederlandse ggz, juli 2024

samen zijn we **de Nederlandse ggz**